

*Зігун Ірина Юріївна,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність «Облік і оподаткування»;
науковий керівник:
Дрозд Ірина Кузьмівна,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЇ БУХГАЛТЕРА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Цифрова трансформація економіки суттєво змінює професійне середовище бухгалтерів і аудиторів. Використання штучного інтелекту, великих даних, хмарних технологій, автоматизованих облікових систем та блокчейну не лише підвищує ефективність облікових і контрольних процесів, але й створює нові етичні виклики. Змінюється характер професійної відповідальності, способи доступу до інформації та рівень ризиків її спотворення або несанкціонованого використання.

У цих умовах зростає значення професійної етики як гарантії довіри до фінансової звітності, незалежності суджень аудитора та дотримання конфіденційності даних клієнтів. Виникає необхідність осмислення нових ситуацій, не врегульованих традиційними положеннями Міжнародного Кодексу етики професійних бухгалтерів [1], зокрема щодо використання алгоритмів прийняття рішень, відповідальності за помилки автоматизованих систем, а також меж між професійною автономією людини та технологічними обмеженнями. Показовим прикладом є випадок компанії Deloitte, яка, виконучи аудит на замовлення уряду Австралії в липні 2025 року, була змушена повернути частину коштів після того, як у підготовленому за допомогою штучного інтелекту звіті було виявлено вигадані джерела та цитати. Цей випадок ілюструє нові виклики етики в умовах цифрової трансформації, які поки що не знайшли відображення в кодексі етики професійних бухгалтерів, зокрема щодо відповідальності за використання штучного інтелекту та перевірку достовірності створеного ним контенту.

Таким чином, дослідження етичних аспектів професії бухгалтера і аудитора в умовах цифрової трансформації є надзвичайно актуальним, оскільки воно спрямоване на збереження ключових цінностей професії - чесності, об'єктивності, професійної компетентності та незалежності в новій технологічній реальності.

Сфера бухгалтерського обліку та аудиту перебуває лише на проміжному етапі своєї цифрової трансформації. Під цифровізацією розуміють комплексний процес інтеграції цифрових технологій у всі сфери професійної діяльності, що

докорінно змінює способи збору, обробки та зберігання інформації. У бухгалтерському обліку цей процес розпочався ще наприкінці ХХ століття із запровадження програмних продуктів для автоматизації обліку. Подальший розвиток охопив появу електронної звітності, цифрових підписів, електронного документообігу та онлайн-кабінетів користувачів.

Сьогодні цифровізація бухгалтерської діяльності виходить на новий рівень, пов'язаний із роботою з великими масивами електронних даних, використанням хмарних платформ, автоматизованих систем обліку та технологій штучного інтелекту. З одного боку, це сприяє підвищенню швидкості обробки інформації, зниженню впливу людського фактора та оперативності управлінських рішень. З іншого – стрімке впровадження штучного інтелекту актуалізує низку нових етичних викликів, пов'язаних із достовірністю даних, відповідальністю за автоматизовані висновки та збереженням професійних цінностей бухгалтера. Варто зазначити, що нинішній етап цифровізації має нечіткі часові межі й поки що недостатньо осмислений у вітчизняному науковому та професійному дискурсі. Постає питання: чи справді технологічне оновлення бухгалтерського обліку та аудиту мінімізує традиційні проблеми професії, не породжуючи нових етичних ризиків?

Професійна етика бухгалтерів – це інструмент що забезпечує довіру суспільства до фінансової інформації, формує позитивний імідж професії та запобігає шахрайству. Також, це сукупність правил та принципів поведінки спеціаліста, що визначають ставлення до своїх професійних обов'язків, інших людей та суспільства в цілому, а також моральну відповідальність за якісне виконання цих обов'язків. Вона є невід'ємною частиною міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та аудиту. Порушення етичних норм призводить до втрати репутації не лише окремого фахівця, а й усієї фірми, де вони працюють.

Основні принципи етики, сформульовані Міжнародною федерацією бухгалтерів у Кодексі етики професійних бухгалтерів. Міжнародна федерація бухгалтерів (МФБ) є ключовою в сфері обліку та несе мету сприяння розвитку та вдосконаленню бухгалтерського обліку шляхом запровадження стандартів для гармонізації ділових процесів [2]. МФБ наголошує увагу на важливості міжнародної гармонізації концептуальної основи, для закриття зростаючих професійних вимог з боку державного сектора, бізнесу та освітніх інституцій.

Згідно з Кодексом етики професійних бухгалтерів, фундаментальними принципами є підрозділи розділу «110. Основоположні принципи», вони визначають основні принципи для бухгалтерів у професійній діяльності. Нами інтерпретовано реалізацію принципів етики в контексті нових загроз через інформаційні технології та цифровізацію інформаційного простору в роботі бухгалтера та аудитора (Таблиця 1).

Таблиця 1

Виклики та загрози цифровізації й штучного інтелекту для етичної поведінки аудиторів

№	Етичні принципи (з шифром розділу «110. Основоположні принципи»)	Потенційні загрози через цифровізацію та ШІ
1.	111. <i>Чесність</i> : бути прямим і щирим у професійних та ділових стосунках	Використання технологій без прозорості (не повідомляючи клієнта чи зацікавлені сторони, що частина роботи виконана ШІ) може бути сприйнято як брехня або обман.
2.	112. <i>Об'єктивність</i> : уникати упередженості, конфліктів інтересів і надмірного впливу, що можуть вплинути на рішення	Вплив технологічних засобів може зменшити здатність аудитора критично мислити.
3.	113. <i>Професійна компетентність та належна ретельність</i> : підтримувати рівень знань і навичок, необхідний для якісного надання послуг із дотриманням професійних стандартів	Якщо аудитори покладаються на технології (ШІ) без перевірки, тестування, подвоєння контролю, це зменшує ретельність
4.	114. <i>Конфіденційність</i> : зберігати та не розголошувати отриману інформацію без дозволу або належної підстави, не використовуючи її у власних цілях чи для інших осіб	Використання хмарних сервісів, зовнішніх ІТ-платформ може призвести до витоку чи несанкціонованого доступу до даних, якщо немає адекватних заходів безпеки
5.	115. <i>Професійна поведінка</i> : дотримуватися законів, регуляцій та уникати дій, що шкодять репутації професії	Публічні помилки у звітах аудитора чи фальсифікація даних через автоматичну генерацію ШІ – це дії, які підривають довіру до професії, створюють репутаційні ризики

Джерело: розроблено автором за матеріалами [1]

Практична реалізація етичних принципів потребує від кожного бухгалтера та аудитора дотримуватись етичних норм у роботі [3]. Професіоналізм – це не лише досвід, а й довіра до його роботи. У бухгалтерській практиці важливими є два аспекти: професійний та морально-етичний. Формування професіоналізму залежить від освіти, досвіду та саморозвитку, а морально-етична складова ґрунтується на дотриманні професійної етики [4].

В умовах автоматизації облікових процесів етична поведінка бухгалтера набуває нового значення, адже кожен бухгалтер постає перед новими етичними викликами. В українському просторі рідко використовується в обліковій діяльності саме ШІ, але проаналізувавши статті можна зробити пару компаній які ввели в роботу ШІ та мають гарні результати [5]. Це підштовхує до думки що з деяким часом, та покращенням ШІ він зустрічатиметься в бухгалтерській сфері все частіше. І з тим, росте відповідальність за вірність наданої інформації, адже кожен користувач інформації отримує розширені можливості для перевірки даних і моніторингу дій бухгалтера. Коректність та етичність професійної діяльності стають ключовими аспектами, які безпосередньо впливають на якість послуг, формують рівень довіри до фахівця і результатів його роботи.

Серед головних етичних викликів, що постають перед бухгалтерами та аудиторами в умовах цифрової трансформації, можна виокремити такі:

Захист і збереження конфіденційності інформації, адже використання систем штучного інтелекту загального доступу створює ризик ненавмисного розкриття конфіденційних даних про клієнтів або компанію. Недостатній рівень обізнаності користувачів може призвести до передання надмірної або чутливої інформації. Додаткову загрозу становлять технічні вразливості цифрових платформ, через які можливі витoki даних чи несанкціоноване розкриття інформації.

Забезпечення достовірності даних, навіть за умов автоматизованої обробки, коли, незважаючи на високу точність цифрових систем, відповідальність за достовірність даних і правильність облікових рішень залишається за фахівцем. Технічні збої, помилки в алгоритмах або некоректні налаштування програм можуть призвести до викривлення інформації. Тому професіонал має здійснювати перевірку результатів автоматизованої обробки та підтверджувати їх відповідність стандартам.

Автоматизація прийняття рішень і ризик алгоритмічної упередженості, адже алгоритми, що працюють на основі великих даних, можуть містити вбудовані упередження або обмеження. Для мінімізації таких ризиків необхідне впровадження прозорих моделей прийняття рішень, регулярний аудит ШІ-систем, а також дотримання етичних принципів чесності, справедливості та підзвітності при їх розробці й застосуванні.

Залежність від програмного забезпечення та цифрових сервісів, коли використання технологічних продуктів із потенційними технічними чи етичними недоліками зумовлює потребу у підвищенні рівня цифрової грамотності фахівців, посиленні контролю за роботою систем штучного інтелекту й нормативному врегулюванні цих процесів. На сучасному етапі доцільно зберігати оригінали ключових документів у паперовій формі як додаткову гарантію достовірності.

Етичні дилеми у взаємодії зі штучним інтелектом, що виникають унаслідок усіх перелічених викликів і потребують створення чітких професійних стандартів, які б забезпечували баланс між інноваційністю технологій та етичною відповідальністю фахівця.

Узагальнюючи викладене, слід підкреслити, що в умовах цифрової трансформації професійний бухгалтер або аудитор має не лише опановувати сучасні цифрові інструменти, а й усвідомлювати їхні обмеження, потенційні ризики та етичні наслідки використання. Недотримання етичних принципів або неналежне виконання професійних обов'язків може призвести до втрати конфіденційної інформації, шахрайства, фальсифікації даних чи несанкціонованого використання ідентифікаційних відомостей суб'єктів господарювання. Такі ризики є особливо значущими під час інтеграції технологій штучного інтелекту в облікові процеси. Попри те, що автоматизація

сприяє зменшенню кількості помилок, зумовлених людським фактором, вона водночас формує новий тип етичних викликів, пов'язаних із довірою до алгоритмів, відповідальністю за результати їх роботи та збереженням професійної незалежності.

Список використаних джерел

1. Міжнародний Кодекс етики професійних бухгалтерів (включаючи міжнародні стандарти незалежності) видання 2023 р. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/international_code_of_professional_ethics_accountants_including_international_independence_standards-780

2. Білоус О. С. Етика професійної діяльності в обліковій галузі. ГЕВ, Тернопіль. 2024. Том 90. № 5. С. 83–92.

3. Професійна етика в практиці аудиту. Стисле керівництво. Частина 1. Редько О.Ю., Рижакова О.Б., Редько К. О.. НЦОА, 2012. 24 с.

4. Ромашко О. М., Король С. Я. Професійна етика бухгалтерів в контексті електронних довірчих послуг та використання штучного інтелекту. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2024. № 12. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2024-12-09-04/2024-12-09-04>

5. Гнатишин Л., Прокопишин О., Малецька О., Келеберда Т., Пилипенко К. Цифрові інновації в бухгалтерському обліку як фактори економічного зростання підприємства. 2025 URL: https://economics-msu.com.ua/en/journals/tom-12-1-2025/tsifrovi-innovatsiyi-v-bukhgalterskomu-obliku-yak-faktor-ekonomichnogo-zrostantannya-pidpriyemstva?utm_source=chatgpt.com